

samenleving. Voor Arendt zou dat een verwarring zijn tussen politiek en sociaal beleid. Zoals hoger gezegd gaat het bij politiek voor haar om de menselijke vrijheid in het licht van de openheid en dus onvoorspelbaarheid van de

menselijke geschiedenis. Niet maken maar handelen is de politieke activiteit bij uitstek, en die wordt niet zozeer geleid door kennis, als wel door oordelen.

Jef Peeters

Boeren en voedselsoevereiniteit

Barrez Dirk, *Koe 80 heeft een probleem*, Antwerpen: EPO, 2007, 254p. + dvd 52'.

Dirk Barrez verzamelde een lange reeks van pakkende getuigenissen van boeren in de derde wereld en boeren van bij ons. De rode draad is hun streven naar een volwaardig inkomen, een eigen bestaan en hun pogingen, om zich los te worstelen van de verstikkende invloed van de agro-industrie en de grootdistributie. De wurggreep van de zaadverkopers (de "input-giganten") en van de verwerkers en distributiereuzen (de "outputgiganten")... Op wereldvlak gaat het over een verrassend klein aantal (110) reuze inkoopbedrijven, die het mooi weer bepalen en die zich in een flessenhals genesteld hebben tussen boeren en leveranciers enerzijds en winkels en verbruikers anderzijds. Uit de vele verhalen blijkt dat de problemen én de remedies in Zuid en Noord verrassend parallel lopen. Het begin van het verhaal is dat boeren moe getergd de beslissing nemen om hun lot in eigen hand te nemen, om zelf hun producten te gaan verwerken, om zelf een winkeltje te beginnen en contact te zoeken met de consument. In plaats van producten tegen spotprijzen af te staan aan de grootindustriëlen. Een hoopvolle, soms wat naïef aandoende boodschap: door directe verkoop van producent aan consument (de korte keten) kunnen de wetten van een meedogenloze marktlogica omzeild worden. Door de landbouw productiever te maken, wordt de basis gelegd voor een succesvolle industrialisatie.

Toch plaatst Dirk Barrez ook vraagtekens bij sommige ontwikkelingen van boerenorganisaties. De nieuwe boerensyndicaten in het Zuiden dreigen snel in hetzelfde bedje ziek te worden als de grote boerenbonden en hun bedrijven in het Noorden. Bedrijven gegroeid uit coöperaties worden op hun beurt meegetrokken in de marktlogica. Hun raden van bestuur worden bevolkt met 'spookboeren': ze worden mee deel van het probleem in plaats van deel van de oplossing.

Het boek laat veel gewone boeren aan het woord die uitleggen waarom landbouw en voedselproductie onttrokken moeten worden aan de vrijhandel. Waarom het recht op een protectionistisch beleid gericht op voedselsoevereiniteit zo belangrijk is, zeker voor het Zuiden. Waarom het immoreel is dat Europa zijn voedseloverschotten afzet in Afrika en zo de plaatselijke productie ondermijnt. Het symbool in het boek en de gelijknamige film van deze praktijk, zijn de zakjes melkpoeder die verkocht worden op Afrikaanse markten. Of Europese tweedehandskleding die gedumpte wordt ten koste van de productie van Afrikaans katoen. Terwijl in het Zuiden steeds meer voedselproductie moet wijken voor de teelt van veevoedergewassen voor vlees of voor energiegewassen.

Dirk Barrez strijdt voor een "sociaal contract voor duurzame landbouw". Met talloze voorbeelden illustreert hij dat dit geen utopie hoeft te zijn. Boeren- en milieu-organisaties zijn geroepen om samen te werken, in plaats van mekaar te bestrijden.

Wie een sterk onderbouwd andersglobalistisch tractaat verwacht, komt bij de

lezing van dit boek allicht bedrogen uit. De grote kracht van het boek schuilt in de eenvoud van voorbeelden uit het dagelijks leven van duizenden mensen wereldwijd die een andere keuze gemaakt hebben en op eigen kracht zijn losgekomen uit het systeem van de agro-industrie. Andersglobalisme in de praktijk, zonder dure woorden, met de voeten in de aarde.

men uit het systeem van de agro-industrie. Andersglobalisme in de praktijk, zonder dure woorden, met de voeten in de aarde.

Johan Malcorps

Natuur en landschap

Kris Decler (red.), *Europees beschermde natuur in Vlaanderen en het Belgisch deel van de Noordzee*, Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek INBO, Brussel, 2007, 584 p.

Marc Antrop, *Perspectieven op het landschap. Achtergronden om landschappen te lezen en te begrijpen*, Gent: Academia Press, 2007, 322 p.

De aanwezigheid van een gezonde, rijke en zintuiglijk aansprekende omgeving blijft een onopgemerkte vanzelfsprekendheid zolang het goed gaat met die omgeving. Pas wanneer er ernstige verstoringproblemen ontstaan die ook ons ervaren welzijn aantasten worden mensen zich bewust van die omgeving en hun interactie ermee. De hedendaagse bekommernis om natuur en landschap getuigt daarvan. Die heeft ook geleid tot ernstig onderzoek van de relatie tussen de mens en zijn omgeving. Dat blijkt uit de twee voorliggende boeken met wetenschappelijke grondslag, maar aansprekend voor een breder publiek.

Traditionele natuurbescherming was vooral gericht op de bescherming van kwetsbare soorten. De ontwikkeling van de ecologie heeft een beter inzicht gebracht op de relatie tussen soorten en hun omgeving. Natuurbescherming is zich daardoor meer gaan oriënteren op biotische gemeenschappen in hun habitats. Een belangrijke bijdrage daartoe werd in de praktijk geleverd door het Europese natuurbeleid via de bekende Vogel- en Habitatrichtlijnen. Die hebben ertoe ge-

leid dat er ook in Vlaanderen beschermde natuurgebieden werden afgebakend, de 'Speciale Beschermingszones'. In Vlaanderen en het Belgisch deel van de Noordzee gaat het om 205.000 ha die met beschermde gebieden in de andere Europese lidstaten het Natura2000-netwerk vormen. Het INBO werd opgericht om de bescherming van habitats wetenschappelijk te ondersteunen. Dat gebeurde o.a. door een beschrijvende inventaris vast te leggen van die habitats. Die inventaris is nu beschikbaar voor het publiek via een prachtig geïllustreerd boek in groot formaat. Het eerste deel behandelt het Europees wetgevend kader. Het tweede en grootste deel beschrijft volgens de systematiek van de Habitatrichtlijn via steekkaarten de habitattypes zoals ze in Vlaanderen voorkomen. Je krijgt daarbij o.a. verspreidingskaarten, kenmerkende plantensoorten, milieukarakteristieken, bedreigingen, beheersaanwijzingen en ontwikkelingskansen. Het derde deel beschrijft dan dieren en planten op basis van dezelfde richtlijn, terwijl het vierde deel dat doet voor vogels volgens de Vogelrichtlijn. Daarbij is er aandacht voor de habitat, ecologie en verspreiding van de behandelde soorten. Het geheel wordt aangevuld met de nodige bijlagen, waaronder een soortenindex en een verklarende woordenlijst. Voor de natuurliefhebber is het een boek om vele uren in rond te dwalen, en zo vertrekpunt voor aandachtiger waarnemen wanneer men op stap gaat.

Wordt in dit boek gesproken van "beschermde natuur", dan moeten we wel beseffen dat het voornamelijk toch om